

273

OCTUBRE
2014

EL MODEL ESCOCÈS

Marc Sanjaume i Calvet, investigador postdoctoral de l'Universit3 du Qu3bec

Fins el passat 18 de setembre, els únics referèndums de secessi3 celebrats en democràcies consolidades eren els de Quebec el 1980 i el 1995. El referèndum escocès, a part de ser un valu3s tercer cas d'estudi, podria desplaçar l'anomenat "model quebequès" en favor d'aquest nou "model" consensuat.

El Quebec era sovint invocat com a model per partida doble. D'una banda, era el referent m3s utilitzat pels secessionismes democràtics pel que fa l'estrat3gia d'acc3s a la sobirania: validar el projecte en unes eleccions per despr3s organitzar, amb majoria parlamentària, el referèndum. Aquest havia estat el cam3 de René Lévesque el 1980 amb el Partit Quebequès (PQ) en solitari i de Jacques Parizeau el 1995 de la m3 del Bloc Quebequès i l'Acci3 Democràtica del Quebec. Totes dues vegades els comicis s'havien celebrat en contextos molt diferents però que havien aconseguit estirar la província canadencap a dues grans campanyes referendàries. Si bé és cert que en tots dos casos els projectes no eren netament secessionistes sin3 de sobirania-associaci3, aquests poden ser considerats com a referèndums d'independ3ncia ja que aquest era l'objectiu polític que perseguien.

D'altra banda, l'experi3ncia quebequesa era un cas únic de regulaci3 de la secessi3 en una democràcia, amb el permís d'Eti3pia i St. Kitts i Nevis -perqu3 tots dos Estats disposen de clàusules constitucionals de secessi3-, a partir de la jurisprud3ncia generada pel resultat ajustat del 1995. L'opini3 de la Cort Suprema canadencap sobre la secessi3 del 1998 i la Llei de Claredat del 2001 marquen encara avui un cam3 institucional per a la secessi3: si una província canadencap vol accedir a l'Estat propi no ho pot fer de manera unilateral i, a m3s, ho ha de fer amb una majoria i una pregunta clares.

De Quebec a Edimburg, d'Ottawa a Londres

Tot i les peculiaritats de cada proc3s, el model quebequès va ser l'ombra que planava sobre el referèndum a Esc3cia el passat mes de setembre. Pel que fa al Govern d'Edimburg, l'estrat3gia del Partit Nacional Escoc3s (SNP), a la primera i segona legislatura, va recordar la vocaci3 del PQ d'incloure una tercera via que minimitz3s els futurs costos d'una secessi3 i, a la vegada, fos prou atractiva per a l'electorat secessionista. La proposta inicial del *premier* escoc3s Alex Salmond contemplava una triple pregunta amb escenari de secessi3, però també de m3s autonomia (la famosa *Devo Max*). De fet, el mateix projecte independentista presentat al Llibre Blanc contemplava el manteniment de la uni3 econ3mica amb

Anglaterra i la resta del Regne Unit així com de la moneda i les institucions clau com la monarquia. Pel que fa a les aliances, l'SNP, tot i disposar de majoria parlamentària a la seva segona legislatura al Govern, va intentar embarcar més socis en la campanya secessionista, com ara els Verds, per guanyar legitimitat. El missatge potent de l'SNP va anar més enllà de l'argumentari nacionalista per apel·lar a la diferència de preferències polítiques amb Anglaterra i la distància respecte un Govern de Londres conservador i liberal que ataca l'estat de benestar escocès.

Però la posició de Londres també va tenir un rerefons quebequès alhora de dissenyar la seva estratègia unionista. Quan Alex Salmond va aconseguir la majoria absoluta -després d'una primera legislatura de govern independentista a Edimburg en minoria-, el primer ministre David Cameron es mostrà partidari de negociar la celebració d'un referèndum. Prèviament, el Govern conservador de Cameron ja havia acceptat la Comissió Calman, proposada per l'oposició laborista a Westminster, per tal d'ampliar les competències escoceses. Aquesta doble estratègia va culminar amb una demanda de claredat que es materialitzaria en una pregunta curta i concisa: "Escòcia hauria de ser un país independent?". La posició de Londres i de la Comissió electoral (que va proposar la pregunta definitiva) va estar clarament influenciada per la Llei de Claredat canadenc del 2001, que precisament estableix que sigui Ottawa qui prengui la iniciativa per negociar els termes d'un futur referèndum de secessió sota el principi de claredat.

Escòcia com a model, per a qui?

A hores d'ara podem dir que el model escocès ja ha desplaçat el model quebequès. L'acord d'Edimburg, signat l'octubre del 2012 per David Cameron i Alex Samond, va definir un marc legal i institucional, unes regles del joc, que vist amb perspectiva, ha estat exemplar. A ningú se li escapa que la valentia política de Cameron es basà en la convicció que el suport a l'independentisme a Escòcia era menor del que va arribar a semblar les últimes setmanes prèvies al referèndum. Ara bé, a la llum d'altres processos, com el que vivim a Catalunya aquests mesos, l'acord d'Edimburg és un veritable model de consens per a l'exercici de l'autodeterminació. A diferència del Quebec, on el Govern d'Ottawa mai es va comprometre a acceptar els resultats, el model escocès interpel·la als Estats més que als moviments secessionistes. Al cap i a la fi, la via democràtica a la secessió continua essent la mateixa per als partits independentistes: assolir una majoria democràtica com a mandat democràtic per a negociar els termes de la separació en cas que aquest suport sigui majoritari. En canvi, són els Estats els que, amb comptades excepcions, tanquen la porta a l'exercici del dret a decidir en el seu territori dins el marc legal establert. L'experiència escocesa fa dubtar que hi hagi raons normatives per a rebutjar aquest dret col·lectiu: les nacions sense estat tenen dret a decidir el seu futur per elles mateixes. Però també aporta raons pragmàtiques des del punt de vista dels Estats: ja són tres les vegades que una deliberació democràtica derrota el secessionisme en democràcies consolidades sense generar violència. Una raó que la majoria de democràcies occidentals semblen ignorar a dia d'avui.